

**ULUSLARARASI VEYSEL KARENİ VE MÂNEVÎ
KÜLTÜR MİRÂSİMİZ SEMPOZYUMU**

**INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON UWAYS AL-QARANİ AND
OUR MORAL CULTURAL HERITAGE**

المؤتمر الدولي حول أويس القرني وتراثنا الثقافي المعنوي

20-21 Mayıs/ May / مايو / 2011

Editör

Mehmet Bilen - Şevki Efe

Uluslararası Veysel Karenî Ve Mânevî Kültür Mirâsımız Sempozyumu

T.C.

Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü

Bitlis Bölge Müdürlüğü

Yayın Koordinatörü

M. Sait Sancar

Bölge Müdür Vekili

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet Kurtoğlu

Editör

Mehmet Bilen – Şevki Efe

ISBN:

978-605-4510450

Sertifika No:

17088

Basım Yeri

Matser Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Gersan Sanayi Sitesi 2307 Sokak No: 42

Ergazi / Yenimahalle - ANKARA

Tel: 0.312 255 75 15

Adres

Taş Mah. İslahiye Medresesi Hükümet Konağı Arkası BİTLİS

Tel: 0.434 226 65 60 – 226 65 65 – 226 65 64 Faks: 0.434 226 65 61

Ankara • 2012

BAŞBAKANLIK OSMANLI VESİKALARI IŞIĞINDA VEYSEL KARANİ VE AHFADI

Doç. Dr. İbrahim Çapak¹ Halis Çapak²

Giriş

Biz bu bildirimizde Hz. Peygamberi görmeden ona iman eden ve onu çok görmeyi arzulamasına rağmen annesini bakıma muhtaç bırakmayıp annelere gösterilmesi gereken hürmetin örnek timsali olan Veysel Karani'den kısaca bahsederek Osmanlı Arşiv Belgeleri bağlamında onun soyundan gelenlere değinmeye çalışacağız. Hemen şunu hatırlatalım ki Veysel Karani'nin yaşadığı dönem göz önünde bulundurulduğunda onun hayatı ve soyundan gelenlere dair yeterince bilginin Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde bulunmadığı ve bulunan bilgilerin çok aydınlatıcı olamayacağı ileri sürülebilir. Ancak Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde bulunan belgelerin en azından Veysel Karani'nin soyundan gelenlerle ilgili bugünden daha sıhhatli bilgiler barındırdığı inkar edilemez.

1. Veysel Karani

Veysel Karani, edebiyat tarihimizde hayatı efsaneleştirilen ve menkıbeleri yüzyıllardan beri halk arasında söylene gelen şahısların başında gelir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber kaynaklarda Veysel Karani'nin 555-560 tarihleri arasında Yemen'de bulunan Karen'de doğduğu ifade edilmektedir. Babasının ismi Amir olduğu için tam adı Üveys bin Amir-i Kareni'dir. Kendisi 4 yaşında iken babası vefat etmiştir. Hz. Peygamber zamanında yaşamasına rağmen annesine verdiği sözden ötürü onu görme imkânı bulamamıştır. Ancak Hz. Peygamber Veysel Karani'den haberdar olmuştur. Rivayetlere göre Veysel Karani, Siffin Savaşı sırasında Hz. Ali'nin yanından yer almış ve 657 yılında vefat etmiştir. Naaşını almaya gelen 3 kabilenin taşıdığı tabutlarda da keramet göstererek görüldüğü söylenir. Bu nedenle söz konusu 3 ayrı kabilenin yerleşim yerleri olan Yemen ve Şam'da bulunan türbelerinin yanı sıra Siirt ilinin Baykan (Garzan) ilçesinde de bir türbesi bulunmaktadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerindeki 15 Mayıs 1895 (h. 20/Za/1312) tarihli belgede Siird Sancağı Garzan kazasında bulunan Veysel Karani'nin mezarının inşaatının tamamlanması için Bitlis Valiliği'nin talebine değinilirken³ 14 Temmuz 1907 (h.03/C /1325) tarihli belgede de Garzan kazasında bulunan Veysel Karani'nin Tekkesi'ne binlerce ziyaretçinin gelerek, vukuatsız olarak ziyaretlerini tamamlayıp memleketlerine geri döndükleri ifade edilmektedir.⁴

¹ Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, capakibrahim@hotmail.com

² Tarihçi

³ BOA. Y.MTV. 120/27. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerin belgelerini edinmemde yardımcı olan Zeki Dağ ve Abdullah Demir'e müteşekkirim.

⁴ BOA. DH.MKT. 1182/67.

- Uluslararası Veysel Karanî Ve Mânevî Kültür Mîrâsımız Sempozyumu -

Yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız gibi Veysel Karani, Hz. Peygamber'i göremeden ruhaniyetinden feyiz alarak ona inanıp Müslümanlığı kabul etmiş, kendini zühde vermiş biridir. Veysel Karani, Hz. Ömer devrinde Medine'ye gelerek oradan Küfe'ye geçmiş, hayatının geri kalan kısmını inziva halinde orada geçirmiştir. Onun yaşadığı bu münzevi hayat tarzı, kendisinden sonraki dönemlerde yetişen mutasavvıflar için ilham kaynağı olmuştur. Hatta buradan hareketle tasavvufta müritlerden birisi, kendisinden önce gelip geçmiş birinin ruhaniyetinden feyiz alarak sülûk gören bu kişiye Üveysi denmiş, bu yoldaki yetişme tarzından da Üveysilik doğmuştur.¹

Rivayetlere göre Hz. Peygamber vefatından önce hırkasının Veysel Karani'ye verilmesini vasiyet etmiştir. Hz. Peygamberin vefatından sonra Hz. Ömer ve Hz. Ali Arne Vadisi'de Veysel Karani'yi bularak, ona Hz. Peygamberin hırkasını vermişlerdir. Tarihi süreç içerisinde Veysel Karani'nin aldığı hırka elden ele geçerek, Van civarında hüküm süren İrisan Beyleri'ne ulaşmıştır. 1618/1619 (h. 1028) yılında II. Osman Han'a hediye edilen hırka İstanbul'da muhafaza altına alınmış, daha sonra da Abdülmecid Han bu hırkanın şerefine, Fatih'te bir mahalleyi istimlak ederek Hırka-i Şerif Camisini yaptırmıştır. Hz. Peygamberin vasiyetiyle Hz. Ömer ve Hz. Ali tarafından Veysel Karani'ye verilen hırka günümüzde İstanbul'un Fatih ilçesindeki Hırka-i Şerif Camii'nde korunmakta ve soyundan gelenlerin himayesinde bulunmaktadır.² Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde Hz. Peygamberin Veysel Karani'ye verilmesini vasiyet ettiği hırka ile ilgili belgeler de bulunmaktadır. Bu belgelerden biri 28 Haziran 1699 (h. 29/Z/1110) tarihli belgedir. Bu belgede Hz. Peygamberin Veysel Karani'ye verilmesini istediği hırkasının Akseki Mahallesinde korunduğuna dair bilgi yer almaktadır.³

2. Veysel Karani'nin Ahfadı

Bu başlık altında Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde Veysel Karani'nin soyundan gelenlerle ilgili belgelere değinerek, bu belgelerde Veysel Karani'nin soyundan oldukları ifade edilen isimlere dikkat çekmeye çalışacağız. Burada Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde Veysel Karani'nin ahfadı ile ilgili bulunan bütün belgeleri ayrıntılı bir şekilde ele alma imkanımız olmadığı için sadece önemli bulduğumuz bazı belgeler üzerinde durmaya çalışacağız.

2.1. Emirci Sultan

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde Emirci Sultan, İmirci Sultan, Mirce Sultan, Aymirci Sultan, Doğan İmirci Sultan şeklinde okunabilecek Veysel Karani'nin evladından olduğu ifade edilen şahısla ilgili beş tane belge tespit ettik. Bu belgelerin konusu kısaca şöyledir:

Emirci Sultanla ilgili 6 Haziran 1701 (h.29/Z/1112) tarihli belgede Hüseyinabad Naibi Mehmed'in Osman Paşa Tekkesi'nin Veysel Karani evladı Emirci Sultan Zaviyesi'ne tashihen Şeyh Ahmed'in tevcihi hakkında Rumeli Kadıaskeri'nin derkenarını ihtiva eden arzuhale yer verilmektedir. Görüldüğü gibi Emirci Sultandan Veysel Karani'nin evladı olarak söz edilmektedir.⁴

¹ Bkz. Yunus Kaplan, *Destân-ı Veysel-Karânî, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research) Volume 1/5 Fall 2008, s. 380-381.*

² http://tr.wikipedia.org/wiki/Veysel_Karani; <http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2712>

³ BOA. AE.SMST.II. 126/13901

⁴ BOA. AE.SMST.II. 138/15252

- Uluslararası Veysel Karenî Ve Mânevî Kültür Mirâsımız Sempozyumu -

Emirci Sultanla ilgili olduğunu düşündüğümüz 19 Haziran 1765 (h.29/Z /1178) tarihli belgede Emirci Sultan'dan Mirce Sultan şeklinde bahsedilmekte ve onun Veysel Karani'nin neslinden olduğu ifade edilmektedir. Bu belgede, Mirce Sultan'ın Sivas sancağının Hüseyinabad nahiyesinin Osmanpaşa tekkesi köyünde zaviyesinin bulunduğu yer verilmektedir.¹

29 Aralık 1813 (h. 06/M /1229) tarihli belgede Veysel Karani'nin Emirci Sultan olarak ifade edilmesi gerektiğini düşündüğümüz Aymirci Sultan adında bir evladının varlığına dikkat çekilmekte ve onun adına Aymirci Sultan Zaviyesi Vakfı'nın olduğundan bahsedilmektedir. Belgeden söz konusu vakfın Sivas'ın Hüseyinabad nahiyesinin karga köyünde olduğu ve burada meydana gelen bir müdahalenin men'inden söz edilmektedir.²

Emirci Sultan ile ilgili olan 29 Kasım 1815 (h.26/Z /1230) tarihli belgede Veysel Karani'nin Doğan İmirci Sultan adından bir evladından söz edilmekte ve onun Zile Çilenk köyündeki vakflarına yapılan müdahalenin men edildiğine yer verilmektedir.³

Yine 18 Ağustos 1838 (h.27/Ca/1254) tarihli belgede Sivas'ta bulunan Veysel Karani sülalesinden Emirci (İmerci) Sultan Zaviyesi'nin mutasarrıflarından bazılarının ölmelerinden dolayı hislerinin diğer evlatlarına verilmesi konu edinilmektedir.⁴

2.2. Şeyh Osman el-Üveysi

1 Eylül 1720 (h.01/Za/1132) tarihli belgede Şeyh Osman el-Üveysi'nin Veysel Karani'nin fukarasından olduğu zikredilmektedir. Ayrıca bu belgede Osman el-Üveysi'nin Kesmekaya'da mukim olduğu ifade edilerek, onun kendi fakr-ı zaruretinden söz ederek ücret karşılığında bir işle görevlendirilmesi talebinin olduğuna yer verilmektedir.⁵

2.3. Şeyh Hasan Bağdadi

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerindeki 8 Şubat 1821 (h.05/Ca/1236) tarihli belgeye göre Şeyh Hasan Bağdadi Veysel Karani'nin neslinden ve meşayihindedir. Söz konusu belgede Şeyh Hasan Bağdadi'den söz edilmekte ve kendisine Musul Gümrüğü'nden maaş verilmesi konu edinilmektedir.⁶

2.4. Ahmed Mustafa Efendi

9 Nisan 1847 (h.22/R /1263) tarihli belgede Ahmed Mustafa Efendi'nin Veysel Karani'nin sülalesinden olduğu ifade edilmektedir. Bu belgede Ahmed Mustafa Efendi'nin Yemen'den Vatan'a (İstanbul?) dönmesi için ihtiyaçlarının giderilmesi ve yardım edilmesine dair maliye nazırına gönderilen dilekçenin suretine yer verilmektedir.⁷

¹ BOA. C.EV. 172/8581

² BOA. C.EV. 57/2840

³ BOA. C.EV. 341/17317

⁴ BOA. C.EV. 177/8845

⁵ BOA. İE.MT. 3/293

⁶ BOA. HAT. 1555/12

⁷ BOA. A.MKT. 75/95

- Uluslararası Veysel Karanî Ve Mânevî Kültür Mîrâsımız Sempozyumu -

2.5. Hacı Ali Efendi

3 Haziran 1849 (h.12/B /1265) tarihli belgede Veysel Karanî'nin sülalesinden olan Hacı Ali Efendi ve Ahmed Şemseddin Efendi'nin yardım taleplerine ve Ali Bey'e uygun bir iş verilmesine dair bilgilere yer verilmektedir.¹

Veysel Karanî Kuddise sirrühü'l-âli hazretlerinin sülale-i tahiresinden ve Mekke-i Mükerrerme mücavirlerinden olup Dersaadet'e gelmiş olan Hacı Ali Efendi'nin zaruruet-i hali cihetiyle isti'tafi şamil rikab-ı kamer-tab-ı hazret-i şahaneye takdim eylediği arzuhal leffen savb-ı valalarına gönderilmiş olmağla efendi-i muma ileyhın hal ve keyfiyetinin tahkiki ve işarı mutavakkıf-ı behiyeleridir. (BOA. A. MKT DV. 14/83)

2.6. Piri Baba

3 Ağustos 1851 (h.05/L /1267) tarihli belgede Veysel Karanî'nin sülalesinden olan ve Çorum'da medfun Piri Baba Zaviyesine dair maliyenin tavrı konu edinilmektedir.²

2.7. Ayşe Hanım

7 Ağustos 1887 (h.17/Za/1304) tarihli belgede Veysel Karanî'nin sülalesinden olan ve Dersaadet'e (İstanbul) hicret eden Ayşe Hanım'a maaş bağlanmasının tebliğine dair bilgilere yer verilmektedir.³

Yine 25 Ekim 1888 (h.19/S /1306) tarihli belgede Veysel Karanî sülalesinden olup Medine'ye hicret etme arzusunda olan ve Eyüp civarında bulunan Kaşgari Dergâhında oturan Ayşe Hanım'a hazine-i nebeviyyeden yardım talebinde bulunduğuna dair bilgiler yer almaktadır.⁴

12 Şubat 1889 (h.11/C /1306) tarihli belgede Veysel Karanî sülalesinden olup Medine'ye hicret etmek isteyen Ayşe Hanım'a maaş ve hınta (yiyecek için buğday) tahsisi ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.⁵

1 Mayıs 1889 (h.01/N /1306) tarihli belgede de Veysel Karanî'nin akrabasından olup Medine-i Münevvere'ye yerleşmek arzusunda olduğunu beyanla kendisine maaş ve hınta tahsisi talebinde bulunan Ayşe adlı kadına nereden maaş verilebileceğine ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.⁶

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde ayrıca 1290 tarihli iki belge bulunmaktadır. Bu iki belgede de Konya Aksaray 1290 doğumlu Mehmed Ziyaeddin Bey'den söz edilmekte ve onun Veysel Karanî'nin oğlu olduğu ifade edilmektedir. Ancak doğum tarihi göz önünde bulundurulduğunda bunun konumuzla ilgisi olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü söz konusu ettiğimiz Veysel Karanî 1200'lü yıllarda değil konuşmamızın başında da yer verdiğimiz gibi 5. Yüzyılın sonları ile 6. Yüzyılın

¹ BOA. A.MKT.DV. 14/83

² BOA MVL. 329/73

³ BOA. DH.MKT. 1437/27

⁴ BOA. DH.MKT. 1558/19

⁵ BOA. DH.MKT. 1593/67

⁶ BOA. DH.MKT. 1620/115

- Uluslararası Veysel Karanî Ve Mânevî Kültür Mirâsımız Sempozyumu -

başlarında yaşamıştır. Dolayısı ile Mehmed Ziyaeddin Bey inceleme konusu yaptığımız Veysel Karani'nin değil, başka bir Veysel Karani'nin oğlu olabilir.¹

Sonuç

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde Emirci Sultan'nın Veysel Karani'nin evladı olduğundan söz edilmekte ve farklı belgelerde Emirci ifadesi farklı şekillerde örneğin Mirce, Aymirce, İmirci, İmerci şeklinde yer almaktadır. Şeyh Osman el-Üveysi'den Veysel Karani'nin fukarası, Şeyh Haşan Bağdadiden Veysel Karani'nin neslinden ve meşayihinden biri, Ahmed Mustafa Efendi'den Veysel Karani'nin sülalesinden, Hacı Ali Efendi Veysel Karani'nin sülalesinden, Piri Baba Veysel Karani'nin sülalesinden, Ayşe Hanım Veysel Karani'nin sülalesinden şeklinde bahsedilmektedir. Biz bildirimizde çok özet bir şekilde söz konusu isimlere değindik. Bu isimlerle ilgili belgelerin edinilip, transkribe edilerek yayınlanması Veysel Karani'nin ahfadının ortaya çıkması ve bilinmesi açısından önemli olacaktır.

---

¹ Bkz. BOA. ŞD.SAİD. 3/2. DH.SAİD.d 101/357.

- Uluslararası Veysel Karenî Ve Mânevî Kültür Mîrâsımız Sempozyumu -

Der-i devlet mekine arz-ı dai-i kemine budur ki; Hüseyinabad kazasına tabi Osman Paşa Tekyesinde hazret-i Üveys el-Karani kuddise sirrühü'l-azizin evladı Emirci Sultan Zaviyesine eben an cedd evladiyyet üzere bais-i ruk'a-i ubudiyyet es-Seyyid Şeyh Ahmed daileri mutasarrıf iken evladdan Seyyid Mustafa nam kimesne hilaf-ı inha ile zaviyedarlık ve tevliyyet ihdas edüb evlad-ı vakfın dahi hisselerin vermeyüb gadr eyledikde kaza-i mezburda sakın ulema ve sulaha ve meşayih-i kiram ve sadat ve kaza-i mezbur civarında olan kadılar mezbur Şeyh Ahmed'in yedine mahzar ve arz vermeleriyle mezbur Seyyid Mustafa ref' ve zaviye-i mezburenin zaviyedarlığı ve tevliyyeti mezbur Şeyh Ahmed'e tevcih ve yedine berat-ı alışan sadaka ve ihsan buyrulmak ricasına der-i devlet-medara arz olundu. Bakî ferman men lehü'l-emrindir. Hürrire fi evail-i Raamzani'l-mübarek li sene isna aşar ve mie ve elf.

Ed-dai li'd-devleti'l-aliyye

Es-Seyyid Mehmed el-mutasarrıf

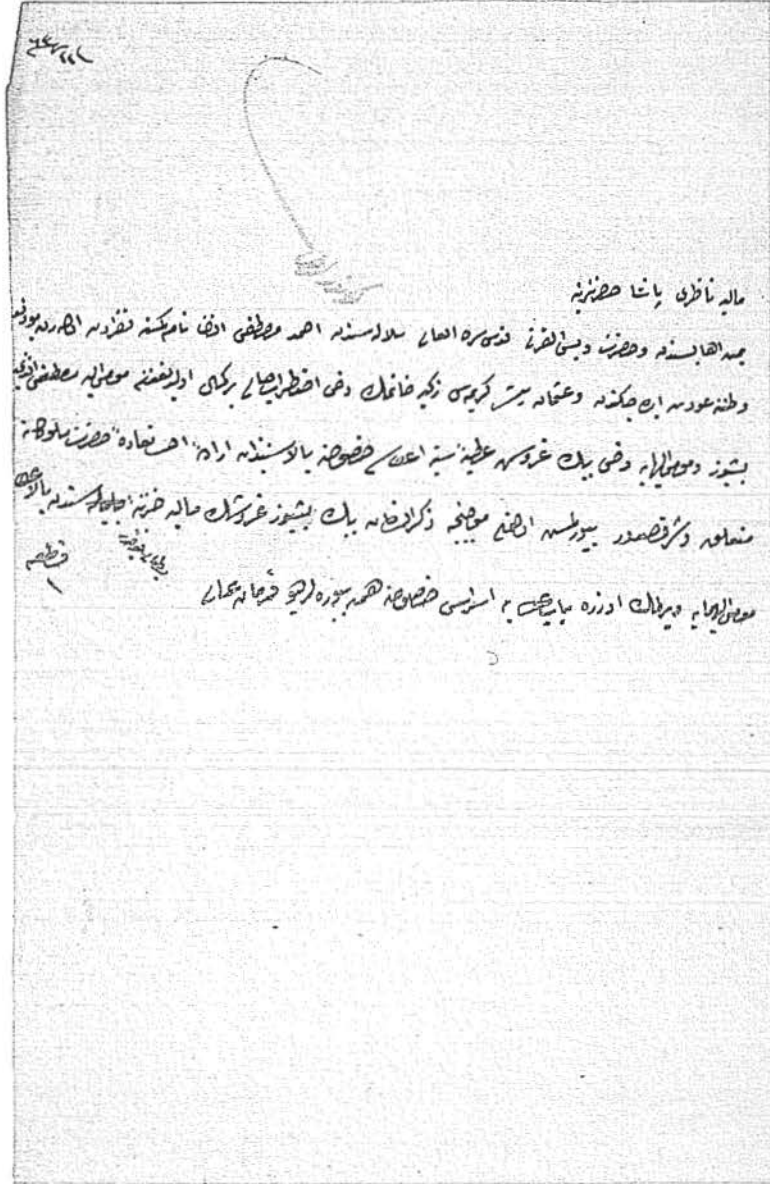
Bi-kazai Hüseyinabad ala vechi'n-naibiyye

Derkenar: Rumeli Kazaskeri izzetlu, faziletlu efendi hazretleri yedinde olan senedlerine nazar edüb ilam eyleyeler deyu buyruldu.

Tekke-i mezburenin bundan akdem beratla meşihata mutasarrıf olan es-Seyyid eş-Şeyh Ahmed evlad-ı vakıfdan olubmeşihat-ı mezbureye maşrufiyyet üzere mutasarrıf olduğu ve emr-i vazayıfde istikametini ve mezburun ve mezburun üzerinden alub ve tevliyyet ihdas eden Seyyid Mustafa'nın hıyanetini ahali mahzar ve kadısı arz etmeğin cihet-i mezburenin sahib-i evveli merkum es-seyyid eş-Şeyh Ahmed'e ibka buyrulmak emr olundu.

İ'amları mucebince tevcih olunmak buyruldu. 19. Zilkade 1112 (BOA. AE.SMST.II. 138/15252)

Belge2

Maliye Nâzırı Paşa hazretlerine

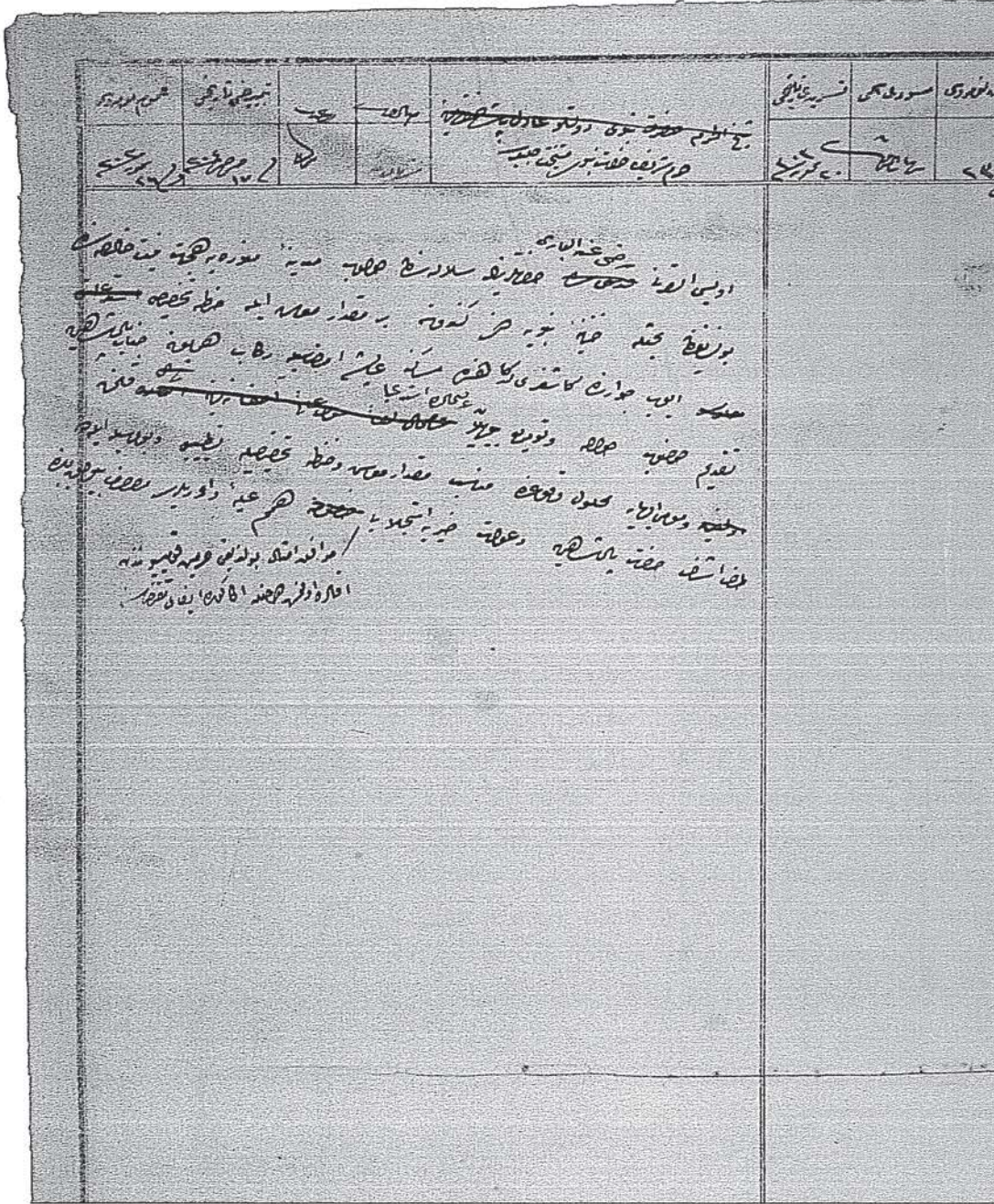
Yemen Ahalissinden ve Hazret-i Veysel Karani Küddise sirruhul ali sülalesinden Ahmet Mustafa Efendi nâm kimesne fukaradan olarak bu defa vatana avdet edeceğinden ve Osman Paşa kerimesi Zeki'ye Hanımın dahi ızdırabı hâli berkemal olduğundan mûmâileyh Mustafa Efendiye beşyüz ve mûmâileyhâya dahi bin kuruş atıyei seniye i'tası hususuna bi'l-isti'zan iradei seniye-i ihsanade-i hazret-i mülûkâne ve mutalik ve şeref-sudûr buyrulmuş olmağın mûcebine zikr olunan bin beşyüz kuruşun öaliye-i hazine-i Celîlesi'nden bil i'ta mûmâileyhimâya verilmek üzere bâbı aliye isrâsı hususuna himet buyrula deyu femanı (BOA. A. MKT. 75/95)

Belge 5

Harem-İ şerif-i Hz. Nebevi Meşihat-i Celilesi'ne
Uveysil Karani (r.a) el-bari hazretlerinin sülalesinden olup Medine-i münevvereye
hicret niyet-i halisesinde bulunduğundan bahisle hazine-i nebeviyeden kendisine
bir miktar maaş ile hınta tahsisi Eyüp civarında Kaşgari dergahında sâkine Ayşe
imzasıyla rikâb-ı humayun-ı cenâb-ı padişahiye ve mûmâileyhâya mahlul
vukuunda munasip miktar maaş ve hınta tahsisiyle tatyibi ve bu vesileyle de taraf-ı
eşref-i hazret-i padişehiye daavat-ı Hayriye isticlabı muvâfık-ı emsal bulunduğu
Haremeyn komisyonundan ifade olunmuş olmağla ona ifay-ı muktezâsı himemi
aliye-i dâverileri şeref-sâdır buyrulmak babından
(BOA. DH. MKT. 1437/27)